

Goed inhaleren vraagt om eenduidig instrueren

Visie en checklist op scholing van zorgverleners
gericht op een goede inhalatie instructie

Januari 2015

LAN

Long Alliantie Nederland

1

Inleiding

Voor de naar schatting één miljoen mensen met een chronische longziekte in Nederland vormt inhalatiemedicatie een belangrijk onderdeel van de dagelijkse medicamenteuze zorg. Inhalatiemedicatie is een gecombineerde behandeling die bestaat uit het medicament en een inhalator. Het succes van deze behandeling hangt in belangrijke mate af van een juiste wijze van inhaleren. In de praktijk blijkt dat goed inhaleren lastig en afhankelijk is van verschillende factoren. Eén van deze factoren is dat patiënten in de praktijk verschillende instructies ontvangen over het gebruik van een inhalator. Dit leidt tot een afname in de motivatie en veroorzaakt verwarring met als gevolg dat patiënten hun medicatie niet altijd goed innemen en daarmee niet alle voordelen van de medicamenten ontvangen. Om bovenstaande redenen is het belangrijk dat patiënten die inhalatiemedicatie nodig hebben juist, regelmatig én eenduidig geïnstrueerd worden.

Daarom heeft de Long Alliantie Nederland (LAN) het initiatief genomen om samen met relevante partners een infrastructuur te ontwikkelen waarbij eenduidige inhalatie instructie nagestreefd wordt. De LAN is de federatieve vereniging van partijen die zich richten op long-aandoeningen en de zorg daarvan. Bijvoorbeeld beroepsgroepen en patiëntenverenigingen. De ontwikkelde infrastructuur bestaat uit uniforme inhalatie protocollen en passende gebruiksaanwijzingen voor patiënten. De binnen de LAN verenigde beroepsverenigingen vinden een goede scholing van zorgverleners van belang, immers een goed gebruik van inhalatiemedicatie begint bij een geschoolde zorgverlener.

Om dit te bereiken is het belangrijk dat de verschillende zorgverleners die de patiënten instrueren bekend zijn met de eenduidige inhalatieprotocollen van de LAN en op een goede manier getraind zijn in het geven van inhalatie instructie.

LAN visie op scholing

De LAN vindt een goede scholing in het geven van inhalatie instructie van alle betrokken zorgverleners belangrijk: zorgverleners dienen geschoold te zijn én te blijven in het geven van inhalatie instructie zodat dit een adequaat gebruik van inhalatie medicatie bevordert. Verworven competenties moeten onderhouden, verdiept en geborgd worden zodat dit ten goede komt aan een juist gebruik van inhalatiemedicatie.

Dit document

De LAN heeft voorliggende visie- en checklist voor scholing van zorgverleners die inhalatie instructie aan patiënten geven ontwikkeld en biedt daarmee een checklist waar een effectieve scholing aan moet voldoen. Hiermee wil de LAN scholingen omtrent inhalatie instructie naar een hoger plan tillen. De LAN wil met dit document scholingsinstellingen een stimulans bieden om hun eigen scholingen omtrent inhalatie instructie aan deze visie en checklist te spiegelen maar ook dat zorgverleners kritisch kijken naar een te volgen scholing. Het document geeft geen beschrijving van een kant-en-klare scholing maar beschrijft nadrukkelijk de onderdelen waar een goede scholing omtrent inhalatie instructie aan dient te voldoen zodat scholingsinstellingen, accreditatiecommissies en zorgverleners hun voordeel hier mee kunnen doen.

Brug slaag tussen inhalatieprotocollen en scholing

Gedurende het ontwikkelproces van de infrastructuur is er veel input uit het veld gekomen. Ook zijn erdoor discussies in de werkgroep die de infrastructuur ontwikkelt, bepaalde onderwerpen aan bod gekomen die zeer nuttig zijn om bij de scholingen aan te stippen. Om verbinding te leggen met deze kennis en de scholingen, wordt er op dit moment een handboek inhalatie instructie opgesteld. Het betreft een niet uitputtende en dynamische lijst met relevante onderwerpen. De ontwikkelaars van de infrastructuur hechten er grote waarde aan dat deze onderwerpen aan bod komen tijdens de scholingen. Deze lijst met onderwerpen wordt door de werkgroep periodiek geactualiseerd en is te vinden op www.inhalatorgebruik.nl.

2

'De handen uit de mouwen': een interactieve scholing voor de praktijk

Een scholing die opgesteld is volgens de randvoorwaarden van de LAN is onderscheidend omdat deze naadloos aansluit op de landelijke infrastructuur eenduidige inhalatie instructie. Daarmee wordt de betreffende scholing onderschreven door het veld van zorgverleners binnen het longenveld, zowel verenigd binnen de LAN maar ook andere relevante organisaties. Wanneer een zorgverlener een scholing volgt die opgesteld is volgens de criteria van de LAN dan biedt dat zowel de deelnemer maar vooral de patiënt die de instructie ontvangt, veel voordelen.

Wat mag men verwachten van een scholing die de LAN criteria als uitgangspunt heeft?

De deelnemer ontvangt van een inspirerende en uit de praktijk afkomstige trainer theorie en actualiteiten omtrent longziekten en inhalatietechnologie. De focus van de scholing ligt op het aanleren van een goede inhalatietechniek van de zorgverleners om dit vervolgens over te brengen op de patiënt. Ook de theoretische achtergrond en basiskennis van inhalatie technologie dient te worden gedoceerd. Hierdoor wordt de kennis en kunde van de zorgverlener vergroot. Voor de zorgverlener is een juiste toepassing van het geleerde in de praktijk het belangrijkste doel: dit vergt didactische skills maar vooral praktische vaardigheden. Daarom ligt het accent van de scholing op het actief werken met inhalatoren en hoe een gesprek met de patiënt over inhalatie instructie wordt opgebouwd. Immers, het is de patiënt die uiteindelijk de vruchten van een geschoolde zorgverlener moet plukken.

Hoe ziet een dergelijke scholing eruit?

Een goede training op het gebied van inhalatie instructie neemt in elk geval een dagdeel in beslag. Behalve theorie is er veel aandacht voor de praktijk. Zo komen alle inhalatoren die in Nederland op de markt zijn aan bod en wordt hiermee geoefend. De verschillende kenmerken en bijzonderheden van de afzonderlijke dienen aan bod te komen. De deelnemers krijgen tijdens een scholing volgens de LAN visie- en checklist voldoende theorie en praktische voorbeelden/casuïstiek zodat er voldoende handvaten worden gegeven om vervolgens in de praktijk de patiënt goed te instrueren wat een goed gebruik bevordert.

Wat levert het op?

Na een scholing opgesteld volgens de voorliggende visie- en checklist is de deelnemende zorgverlener in staat om:

- van elke inhalator goede instructies te geven aan patiënten;
- op basis van patiëntenkenmerken te bepalen of een patiënt een bij hem of haar passende inhalator heeft;
- op een toegankelijke, motiverende en duidelijke manier, gericht op de patiënt, de instructies over te brengen;
- van alle verschillende inhalatoren de kenmerken te kunnen onderscheiden;
- Tot slot, heeft de zorgverlener inzicht en is hij of zij bekend met de landelijke infrastructuur eenduidige inhalatie instructie en verzorgt de zorgverlener inhalatie instructie voortaan op dezelfde wijze als andere zorgverleners.

Checklist: randvoorwaarden scholing inhalatie instructie

Doelgroep

Dit voorliggend document is voor iedereen van toepassing die betrokken is bij het geven van inhalatie instructies. Dit kan zijn in het ziekenhuis, de huisartspraktijk, de apotheek of in een andere setting waar de patiënt inhalatie instructie ontvangt. Ook beroepsverenigingen en scholingsinstellingen die inhalatie instructie trainingen geven kunnen dit document gebruiken om hun scholingen hieraan te toetsen. Op deze manier wordt een motivator geboden om de kwaliteit van de inhalatie instructie scholingen naar een hoger plan te tillen.

Deze checklist beschrijft de criteria die gesteld worden aan een kwalitatief goede en brede scholing van inhalatie instructie aan een brede groep zorgverleners. Bij het geven van scholingen aan zorgverleners is het van belang dat het niveau en de inhoud op de beroeps-groep wordt afgestemd.

Checklist

De randvoorwaarden die aan een goede scholing van inhalatie instructie voor zorgverleners gesteld zijn, worden in deze checklist onderverdeeld in drie hoofdcategorieën:

1. **Inhoud cursus:** welke vakinhoudelijke onderdelen en items dienen behandeld te worden in de scholing?
2. **Trainers criteria:** aan welke criteria moet de trainer voldoen? Daarin onderscheiden we zowel vakinhoudelijke criteria als onderwijskundige criteria.
3. **Organisatorische criteria:** Waar dient de scholingsorganisatie aan te voldoen om een goede cursus aan te kunnen bieden?

I CRITERIA: INHOUD CURSUS

Dit onderdeel beschrijft de vakinhoudelijke onderwerpen die behandeld dienen te worden tijdens de scholing van zorgverleners.

A: Vakinhoudelijk:

Theoretisch deel:

- anatomie longen.
- longaandoeningen (pathologie).
- basis inhalatie technologie → hoe komt de medicatie in de longen, wat betekent dit praktisch voor de inhalatie.
- uitleg werking verschillende medicamenten, de verschillende inhalatoren op de Nederlandse markt en hun kenmerken en werkingsmechanismen.
- match tussen patiënt, patiëntkenmerken en inhalator in relatie tot de inhalatie instructie.
- mismatch tussen patiënt en inhalator: herkennen en bespreken met voorschrijver.
- inhalatie en kinderen: wat is anders bij deze groep, specifieke inhalatoren, hoe te instrueren/trainen/motiveren.
- therapietrouw: de beïnvloedende aspecten hiervan en hoe zorgverleners kunnen bijdragen om therapietrouw te stimuleren.
- therapietrouw bij geen/weinig klachten van de patiënt: hoe motivatie hoog te houden als men zich goed voelt.
- patiëntenmaterialen: opbouw, vindplaats en proces van ontwikkeling.

Landelijke infrastructuur eenduidige inhalatie instructie:

- de producten van de landelijke infrastructuur eenduidige inhalatie instructie zijn leidend voor de inhoud.
- belang en doel van eenduidige inhalatie instructie.
- proces ontwikkeling landelijke infrastructuur eenduidige inhalatie instructie.
- opbouw LAN-protocollen en gebruiksaanwijzingen voor de patiënt.
- vindplaats en toelichting van www.inhalatorgebruik.nl¹
- werken met inhalatieprotocollen
- opbouw van een inhalatie instructie gesprek (uitleggen, voordoen, patiënt voordoen en feedback).
- werken met patiëntenmaterialen (zowel gebruiksaanwijzingen als instructiefilms).

Organisatie van zorg omtrent inhalatie instructie:

- belang samenwerking en afstemming met andere zorgverleners bij inhalatie instructie bespreken.
- belang van regionale afspraken bespreken.
- bespreken van de principes van relevante preferentiebeleid in de regio, en indien relevant de gevolgen hiervan.

Praktijk:

- Gebruik inhalatoren (deelnemer oefent hierbij zelf met inhalator aan de hand van LAN-protocollen).
Enkele te bespreken onderdelen:
 - eerste gebruik volgorde medicatie
 - schoonmaken
 - wanneer nieuwe voorzetkamer
 - wanneer inhalator leeg/vervangen
 - werking verschillende medicamenten

B: Instructie vaardigheden aanleren:

Een scholing die opgesteld is volgens de criteria van de LAN zal de deelnemende zorgverlener basiskennis en instructie vaardigheden aanleren om in de praktijk patiënten van verschillende leeftijdsgroepen die inhalatie instructie krijgen duidelijk en begrijpelijk te kunnen instrueren. De deelnemer oefent met het geven van inhalatie instructies en ontvangt feedback op zijn handelen van de docent.

¹ Voor apothekers en apothekersassistenten zijn de protocollen ook in te zien op de KNMP Kennisbank.

II CRITERIA: BEKWAAMHEID TRAINER

Een belangrijk criterium is dat de trainer afkomstig is uit de praktijk, met andere woorden: de trainer heeft geregeld patiëntencontact waarbij patiënten geïnstrueerd worden.

De trainer voldoet tevens aan de onderstaand beschreven vakinhoudelijke als onderwijskundige criteria.

A: Vakinhoudelijk:

LAN protocollen:

- Trainer werkt vanuit de visie van de Long Alliantie Nederland omtrent eenduidige inhalatie instructie zoals omschreven in het Nationaal Actieprogramma Chronische Longziekten (*na afloop van NACL: visie- en checklist Goed inhaleren vraagt om eenduidig instrueren*).
- Trainer is bekend met de landelijke infrastructuur eenduidige inhalatie instructie en volgt deze.

Vakinhoudelijke kennis:

- Trainer is bekend met de benodigde vakkennis om de onderdelen vermeld onder criteria 'Inhoud Cursus' te kunnen doceren. Leidend hierbij zijn de producten van de Landelijke infrastructuur eenduidige inhalatie instructie.
- Trainer houdt de eigen deskundigheid op peil en houdt zelfstandig nieuwe ontwikkelingen bij en overlegt daartoe regelmatig met relevante organisaties en deelt de nieuwe inzichten met collega-trainers.
- Trainer deelt nieuwe inzichten met andere trainer-collega's.
- Trainer is bekend met actuele informatie betreffende de inhalatieprotocollen en weet deze te vinden voor zorgverleners en patiënten.
- Trainer is bekend met therapietrouw en is op de hoogte van relevante en aanvullende scholingen met betrekking tot therapietrouw om zodoende de deelnemers goed te kunnen verwijzen.

Vakinhoudelijke vaardigheden:

- Trainer is bekend met inhalatie technologie en actualiteiten.
- Trainer kan de inhalatoren conform de LAN-protocollen zelf correct gebruiken en dit overbrengen op de deelnemers
- Trainer is in staat om per inhalator praktijkvoorbeelden en bijzonderheden te doceren
- Trainer is in staat om de inhalatie technologie om te zetten in praktische voorbeelden
- Trainer is in staat om basiskennis over te brengen hoe therapietrouw en de beïnvloedende aspecten hierbij te bevorderen.
- Trainer kan en weet actief te verwijzen naar relevante en aanvullende scholingen met betrekking tot het bevorderen van therapietrouw.
- Trainer kan zorgverleners overtuigen van het belang van correct en trouw medicatiegebruik, zodat zij de patiënten kunnen instrueren.
- Trainer is praktijkgericht en werkzaam in de praktijk en weet welke issues en actualiteiten spelen.
- Trainer is bekend met de verschillen en specifieke kenmerken tussen de inhalatoren en benoemt deze, alsmede de consequenties voor de toepassing (zie voor deze specifieke onderwerpen het handboek op www.inhalatorgebruik.nl).
- Trainer is bekend met de gebruiksaanwijzingen van de infrastructuur.

B: Didactische vaardigheden

- Trainer is in staat om deelnemers van de scholing te inspireren.
- Trainer kan de desbetreffende kennis, zowel vakinhoudelijke als didactische vaardigheden overdragen.
- Trainer kan inschatten wat de behoefte is van de deelnemers en vervolgens daarop afstemmen.
- Trainer heeft goede mondelinge vaardigheden.
- Trainer heeft een kritische beoordeling van het eigen functioneren.
- Trainer is in staat om gerichte feedback te geven op de instructie vaardigheden van deelnemers.
- Trainer is didactisch onderlegd en heeft organisatorisch talent.
- Trainer kan zorgverleners overtuigen van het belang van het hanteren van de eenduidige inhalatie instructies.
- De trainer heeft oog voor de behoeften van de deelnemers en speelt daar op in door te zorgen voor goed contact met de deelnemers.
- Bij het signaleren van weerstand of onbegrip realiseert de trainer dat hij een stapje terug moet doen. De trainer kan zijn communicatie daarop afstemmen.

III ORGANISATORISCHE CRITERIA

De organisatie die de scholingen verzorgt, dient aan de onderstaand beschreven criteria te voldoen.

- Inhoud scholing is objectief en onafhankelijk van industriële invloeden.
- Scholingsinstelling is objectief en vrij van verstremgeling van belangen en heeft een faciliterende rol.
- Scholing wordt getoetst².
- Scholing wordt geëvalueerd.
- Scholing wordt bij voorkeur gegeven in een multidisciplinaire setting.
- Omvang groep deelnemers wordt beperkt tot max.15 personen.
- De scholing beslaat in elk geval een dagdeel.
- Doelgroep en vereiste beginniveau is duidelijk omschreven voor de verschillende niveaus en voor de begin- en gevorderdencursus:
 - Basiscursus: cursist is beginnend beroepsbeoefenaar of heeft nog niet eerder een cursus inhalatie instructie gevolgd;
 - Cursus voor gevorderden: cursist heeft de basiscursus inhalatie instructie gevolgd en de cursist werkt minimaal 1 jaar met longpatiënten.
- De inhoud van de scholing worden jaarlijks geactualiseerd en sluit aan bij de actualiteiten van de Landelijke infrastructuur.
- Scholingsinstellingen dragen zorg voor de bekwaamheid van de trainers.
- Scholingsinstellingen dragen zorg voor het minimaal jaarlijks bijscholen van hun trainers en bij actualiteiten worden de trainers geïnformeerd.
- De scholingen zijn geaccrediteerd voor alle betrokken beroepsgroepen.

² Ideeën voor toetsing zijn een pre- en posttoets tijdens de cursus. Een posttoets via internet 3 maanden na de cursus is tevens een idee.

Dit rapport is een uitgave van de Long Alliantie Nederland.

De Long Alliantie Nederland is gehuisvest in "Het huis van de gezondheid" in Amersfoort.

Long Alliantie Nederland

Stationsplein 125

3818 LE Amersfoort

T 033-421 84 18

info@longalliantie.nl

www.longalliantie.nl

Triodos Bank IBAN NL17 TRIO 0390 2279 19